

Věc: Posudek vedoucího bakalářské práce

Název bakalářské práce:
**Archeologické doklady středověké zbroje
z území České republiky**

Autor: Karel Novák
Archeologický ústav FF JU v Českých Budějovicích
r. 2017

Volba tématu

Zvolené téma je zaměřeno na specifickou kategorii historické hmotné kultury – středověkou zbroj. Autor se snaží postihnout její morfologicko-typologický vývoj i proměny v čase prostřednictvím analýzy nálezů, pocházejících z archeologických výzkumů na území České republiky.

Díky dlouhodobým mnohooborovým zájmům o historické vojenství lze téma v oboru archeologie chápat jako badatelsky závažné a nadregionálně významné.

Obsah a metodologie

Práce je zaměřena na tu část historického vojenství, která souvisí s podobou, vývojem a proměnami osobní zbroje jako reakce na proměny ve vedení boje a používání zbraní v období od raného do pozdního středověku. Práce si klade za cíl prezentovat a analyzovat archeologické nálezy středověkých zbrojí na našem území a tyto zhodnotit i komparovat se současným stavem vojensko-historického bádání v ČR i v zahraničí.

Práce je rozdělena na tři části, z nichž v úvodní podává Karel Novák přehled o podobě a vývoji zbroje v průběhu středověku na evropském teritoriu, ve druhé prezentuje archeologické nálezy z území ČR a v poslední se pokouší 119 souborů statisticky a typologicky analyzovat, při čemž nezůstal stranou ani pokus o posouzení zbrojí z hlediska nálezového prostředí a v nadregionálním pojetí i o porovnání archeologickou cestou získaných fondů z našeho území s podobnými nálezy ze zahraničí, a tudíž i hledání odpovědi na otázku, jak dalece odpovídalo vojenství na našem území dobovým evropským standardům.

Autor v práci aplikoval metody deskripce, statistické a typologické analýzy, které prezentuje slovní i grafickou formou. Do textu je vložena kresebná a fotografická dokumentace nálezů; obrazové přílohy tvoří 51 vybraných příkladů zbrojí a jejich dobového užití, převzatých z odborné literatury či internetových zdrojů.

K obsahu práce lze shrnout, že v úvodní kapitole je poměrně jednoduchou formou podán přehled o vývoji středověké zbroje ve vztahu k postupným proměnám vedení boje a vojenství na evropském teritoriu.

Druhá část, nazvaná „Archeologické nálezy“ prezentuje 119 souborů, které jsou zařazeny do podkapitol podle druhu nálezů a jim odpovídajících zbrojí.

Kapitole však zcela chybí úvodní text, v němž by autor vysvětlil, jaká kritéria byla určující pro jeho následně prezentovaný soupis. Z názvu práce a textů ve druhé kapitole totiž (bez zdůvodňujícího úvodu) vyplývá, že by se mělo jednat o kompletní evidenci stávajícího archeologického nálezového fondu na našem území, čemuž odpovídá i analytická (třetí) kapitola předložené práce. Protože je však známo, jak obtížné je (zvláště jde-li o jednotlivosti historické materiálové kultury) získat zcela vyčerpávající přehled o zájmovém fondu (nepublikované nálezy, publikace v regionálních tiscích apod.), bylo by nanejvýš vhodné, aby autor na tyto skutečnosti v úvodu poukázal a při následných statistických či typologických analýzách výsledky (zvl. konkrétně vyčíslené) označil za „orientační“, „s možnými doplňky a úpravami“ apod. Z předloženého soupisu je totiž zřejmé, že neobsahuje nejen všechny známé nálezy, ale v mnoha případech ani ty, které již byly publikovány.

Poslední kapitolu, obsahující „Analýzu a syntézu“ souboru středověkých součástí zbrojí z našeho území, lze považovat za přehlednou v těch částech, kde je pojednáno o typologii, základních morfologických proměnách zbroje a jím odpovídajících archeologických dokladech. S ohledem na to, co jsem napsal v předchozím odstavci, je však zřejmé, že autorovy pokusy o kvantitativní analýzu neodpovídají skutečnosti, tj. počtu nálezů, které jsou v současné době k dispozici.

Za ne zcela šťastně pojatou lze považovat tu část třetí kapitoly, kde se autor zabývá vzájemnými vztahy nálezů (zbrojí) a nálezového prostředí (lokality – s. 66-67). V grafu 3 a následném textu není totiž zohledněna zásadní strukturální proměna společnosti mezi raným a pozdním středověkem, jíž odpovídají odlišné typy sídel. V jedné komparativní rovině se tak nacházejí raně středověká hradiště a pohřebiště, s hrady, vesnicemi, městy jako novými typy sídel vrcholného a pozdního středověku. Přestože se z hlediska možného společenského přiřazení (panovnické prostředí, šlechtické prostředí) nabízela možnost alespoň na úrovni pracovních hypotéz posoudit tak výjimečné nálezy jako jsou součásti zbroje v rámci sociálně-spoločenské hierarchie dobové společnosti¹, zvolil autor podrobnější komentář pouze podle výsledků kvantitativní analýzy nálezů ve vazbě na typ lokality bez ohledu na její časové zařazení a postavení v hierarchii tehdejší společnosti.

Za správné lze považovat ty autorovy závěry, kde uvažuje o možné vazbě nálezů na dobové vojenské události (zánik vesnic ad.).

¹ Tj. odděleně raně středověké a vrcholně až pozdně středověké lokality, kde starší období by s nejvyšším sociálně-spoločenským statutem reprezentovala hradiště, případně hroby s tzv. bohatou výzdobou, a mladší období pak panovnická a šlechtická sídla, pak města, vesnice atd.

Forma bakalářské práce

Absolventská práce obsahuje 68 stran textu s vloženými obrázky a grafy, 7 stran pramenů a odborné literatury a 51 obrazových příloh. Rukopis splňuje požadavky na rozsah bakalářské práce.

Posuzování formální stránky bakalářské práce zahrnuje vedle koncepce a členění i pohled na nejzákladnější složky psané odborné stati. Sem patří vedle gramatiky a stylistiky také odkazový aparát a oborová terminologie.

Práce je čtivá a přílohy jsou přehledné a srozumitelné. Text obsahuje minimálně gramatických chyb a několik tzv. hrubých pravopisných chyb². Poměrně značné problémy vykazuje rukopis v odkazovém aparátu. Ověřování faktů, odkazovaných v závorkách v textu, totiž brání to, že téměř ve 20 případech není odkazovaná citace v závorce v textu vůbec zastoupena v seznamu literatury³, v několika případech je zaměněno pořadí jmen autorů⁴, neodpovídají datace publikací, uvedených v textu v závorkách a v seznamu literatury⁵, často jsou až neuvěřitelně zkomolena jména autorů odborných publikací⁶ atd. Také v seznamu literatury jsou mnohé tituly řazeny mimo abecední pořadí a několikrát je v seznamu literatury uveden autor tenkým písmem (zatímco všechny ostatní jsou tučně), což snižuje čtenáři orientaci při hledání příslušného titulu. To vše snižuje kvalitu práce natolik, že bude nutno poznámkový aparát při případné další práci výrazně opravit.

Závěrečné zhodnocení

Přes nesporné znalosti, které k zájmové problematice Karel Novák v předložené práci prokázal, je nutno poukázat na poměrně výrazné (shora uvedené) obsahové i formální nedostatky, které ve mně budí dojem, že si autor neponechal dostatek času na doplnění a dokončení rukopisu. Svědčí o tom nejen absence některých textových částí (úvod ke kap. 2) a mnoho chyb v odkazovém aparátu, ale možná i to, že i když jsme v rámci konzultačních hodin opakovaně probírali přílohové tabulky archeologických nálezů středověkých zbrojí z území ČR, tyto nakonec předložená práce vůbec neobsahuje.

² Např. jméno O'connor s malým „c“ (s. 8), hrad Lopata s malým „l“ (s. 32); níže uvedené opravy, úpravy a doplňky jsem zvýraznil červenou barvou do rukopisu předložené práce.

³ V seznamu literatury zcela chybí např. Beneš 1963 (s. 8), Schöbel 1973 (s. 8), Ruttkay 1976 (s. 8), Nowakowski 1980 (s. 8), Wilkinson 1978 (s. 8), Holmes 2006 (s. 18), Embleton 2000 (s. 21), Klučina 2001 (s. 22), Křížek – Čech 1999 (opakovaně - s. 28), Sklenář 1992 (s. 39), Bláha 2012 (s. 44), Zítová 2013, Kouřil – Prix – Wihoda 2003 (s. 48), Frey 2009 (s. 54), Jánská 1966 (s. 55), Borkovský 1957 (s. 56), Gessler 1934 (s. 59), Peine 2004 (opakovaně s. 60), Petráň 1985 (s. 60)

⁴ Čech – Křížek 2003 (s. 8, s. 15) je v seznamu Křížek – Čech (odkaz se tudíž těžko hledá)

⁵ Lehnart 200 – chybí poslední číslice (s. 22); v textu opakovaně Holmes 2006, což má asi být Holmes 2007 v seznamu literatury (s. 26), častokrát: Choc 1957 a 1967, při čemž v seznamu literatury je jen jeden titul; post 1642 má být asi Post 1942 (s. 60); v seznamu literatury Břicháček, P. 1992-1992 má být „1990-1992“;

⁶ Jedno jméno v mnoha různých podobách: Žygulski – Zygulski – Žigulski; O'connor – opakovaně s malým „c“ (s. 8), další jméno v mnoha různých podobách: Kávová – Kávánová – Kavánová (s. 42, s. 71); zcela popletená je citace jednou uvedená jako Fleischauer (bez „h“) 1934 a podruhé jako Fleischhauer, ale 1932; Drda, B. 1978 v seznamu literatury (s. 70) má být „M.“ (Miloš);

Práci jako celek hodnotím známkou: **dobře**

V Českých Budějovicích 26. 5. 2017

doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.

Otázky k obhajobě:

Jak lze využít v rámci studia středověkého vojenství (zvl. zbroje) sbírkové fondy nearcheologické povahy na našem území. Jsou Vám některé takové sbírky známy? Odkud jsou a kde jsou uloženy? Obsahují některé části zbroje, které nejsou známy z archeologických nálezů?